

ПРОБЛЕМИ ПОДВІЙНОГО ГРОМАДЯНСТВА В УКРАЇНІ ТА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

Котенко С. В., здобувач ступеня вищої світи бакалавра Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: професор кафедри конституційного права та прав людини Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор **Камінська Н.В.**

У сучасному світі майже всі люди є громадянами певних країн, громадянство відіграє важливу роль, оскільки воно є елементом правового статусу особи, крім того воно вважається одним із основних прав людини, оскільки стаття 15 Загальної Декларації прав людини вказує що «Кожна людина має право на громадянство та ніхто не може бути безпідставно позбавлений свого громадянства або права змінити своє громадянство» [2]

Але поряд з інститутом громадянства існує таке поняття як «біпатризм», загалом «біпатриди» — це особи, які водночас належать до громадянства двох і більше держав. У більшості випадків цей стан виникає у разі колізії при застосуванні законів про набуття громадянства, а саме натуралізації, одруження жінки, яка є громадянкою країни, законодавство якої не позбавляє її свого громадянства при одруженні з іноземцем, а також застосування «права крові» та «права ґрунту» одночасно (дитина народжується від батьків, що мають громадянство певної країни на території іншої країни).

Подвійне громадянство має звичайно як позитивні, так і негативні наслідки. До позитивних ми можемо віднести те, що біпатрид отримує певні додаткові гарантії реалізації та захисту своїх прав і свобод, можливість проживання у двох і більше державах. Для такої людини збільшуються можливості щодо працевлаштування, володіння нерухомим майном у різних країнах, відкривається доступ до соціальних програм цих країн, програм розвитку бізнесу, загалом полегшуються процеси інтеграції та інтенсифікації зв'язків між державами.

Суттєвими негативними проявами множинного громадянства є те, що на практиці в реальному житті для таких категорій осіб можуть виникати ускладнення в разі необхідності отримання ними дипломатичного захисту, проходження військової служби, виконання обов'язку щодо сплати податків. Подвійне громадянство може передбачати і подвійну відповідальність. Загалом, біпатризм нівелює стійкість юридичного зв'язку між фізичною особою і державою, послаблює інститут громадянства. Для монокультурних, небагатонаціональних держав таке явище може ще й уповільнювати процес формування загальних цінностей, пріоритетів розвитку нації, єдності народу. Крім того, воно може спричиняти конфлікти між різними державами на ґрунті вирішення питань належності осіб до громадянства однієї з них

У сучасних розвинених країнах базисом вирішення проблем, які пов'язані з питанням подвійного громадянства, покладено принцип визначення ефективного громадянства, тобто визначення фактичного або переважного громадянства біпатрида [7, С. 67].

У державах Європейського Союзу не сформовано однозначної позиції у питанні про подвійне громадянство. Деякі з європейських країн відкидають його, інші допускають перебування своїх громадян у такому статусі. У Європейському Союзі усвідомлюють, що основною причиною масовості цього явища є прагнення уникнути сплати податків. Саме тому «двері» до країн, які називають «податковим раєм» (Монако, Гібралтар, Андорра, Домініканська Республіка і Гренада тощо) планують «зачинити» законодавчо [5, С. 26–39].

З метою недопущення конфліктних ситуацій і спорів між державами з питань біпатризму, пом'якшення нівелювання негативних наслідків подвійного громадянства або безгромадянства зацікавлені держави укладають договори щодо регулювання відповідних відносин. Аби запобігти подвійному оподаткуванню, за загальним правилом, особа сплачує податки в тій державі, де проживає постійно.

Громадяни США можуть фактично мати подвійне громадянство, в тому разі, якщо країни звідки ці особи мігрували не вимагають відмовитись від громадянства США, але наприклад в паспорті громадянина США чітко вказується, що «власник не визнає більше жодного громадянства». [4,ст.49]

Щодо України то існує декілька законодавчих актів, які регулюють питання громадянства, основним законом звичайно є Конституція України, яка встановлює принцип єдиного громадянства «Стаття 4. В Україні існує єдине громадянство. Підстави набуття і припинення громадянства України визначаються законом» [1, ст.1], а також Стаття 25 вказує на те, що «Громадянин України не може бути позбавлений громадянства і права змінити громадянство» [1, ст.10]

Взагалі в законодавстві встановлено, що громадянство України - це правовий зв'язок між фізичною особою і Україною, що знаходить свій вияв у їх взаємних правах та обов'язках, а громадянин України це особа, яка набула громадянство України в порядку, передбаченому законами України та міжнародними договорами України. [3, ст.1]

Щодо принципу єдиного громадянства – він визначений в законі України «Про громадянство» і означає, що в разі набуття громадянином України громадянства (підданства) іншої держави або держав, то у правових відносинах з Україною він визнається лише громадянином України (де-юре на території України у нього одне громадянство (України), де-факто особа може користуватись і другим громадянством). Якщо іноземець набув громадянство України, то у правових відносинах з Україною він визнається лише громадянином України [3, Стаття 2] Також не вважаються добровільним набуттям іншого громадянства і такий випадок як автоматичне набуття громадянином України іншого громадянства внаслідок одруження з іноземцем.

Загалом на сьогодні в Україні відсутня будь-яка відповідальність (ні кримінальна, ні адміністративна) за набуття громадянства іншої держави та за неповідомлення про це відповідні органи державної влади, а перевірити це майже не можливо, а враховуючи стан в якому зараз знаходиться країна це питання залишається не вирішеним, але були спроби врегулювати це питання: 13.03.2017 року було зареєстровано законопроект про внесення змін до Закону України "Про громадянство України" щодо реалізації права змінити

громадянство. У законопроекті запропоновано ввести зобов'язання для осіб, які отримали громадянство України і подали декларацію про відмову від іноземного громадянства, у місячний термін повернути паспорт громадянина іншої країни. Раніше такого терміну не було, за законопроектом давався особі лише місяць на роздуми. Окремо додали необхідність оповіщення відповідного органу України про таке повернення. Якщо ж людина – біженець або отримала притулок в Україні з якоїсь іншої причини, держава сама визначиться з паспортом цього іноземця.

Також проект передбачав нові підстави для втрати громадянства. Зокрема, передбачено втрату громадянства України, якщо особа, яка його набула, продовжує користуватися виборчим правом або іншими правами, що безпосередньо пов'язані з громадянством іншої держави, а також у разі, якщо особа, яка його набула, користується паспортом іншої держави для виїзду за кордон, а також, якщо особа, яка отримала громадянство України, за відсутності незалежних від неї обставин, у строк не подала до державного органу України підтвердження втрати громадянства іншої країни. Цікаве доповнення запропонували до ст. 19 Закону «Про громадянство України», а саме: «Громадянин України, який добровільно набув громадянства іншої держави, вважається таким, що виявив намір змінити громадянство і погодився на припинення громадянства України» [8].

Найголовніше винесено було до прикінцевих положень законопроекту, де зазначено, що громадяни України, які мають паспорти інших країн, на момент, коли цей проект стане законом і набуде чинності, зобов'язані протягом шестимісячного терміну здійснити заходи з припинення іноземного громадянства, і здати відповідні паспортні документи до уповноважених органів України. Невиконання цих зобов'язань громадянами України призведе до втрати громадянства [8].

Не зважаючи на відсутність регулювання цього питання, 20.05.2019 законопроект, на жаль, було відкликано, тому це питання актуальним залишається і досі. Взагалі питання біпатризму залишається недостатньо вивченим і врегульованим на рівні законодавства зарубіжних країн. Його вирішення ускладнюється тим, що у світі поки що не вироблено відповідної єдиної позиції. Посприяти в усуненні його негативних наслідків може ухвалення єдиного міжнародного акта, за умови ратифікації якого всіма або переважною більшістю держав питання подвійного громадянства буде вирішено на глобальному рівні.

Список використаних джерел

1. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України*, 1996, № 30, ст. 141.
2. Загальна Декларація прав людини від 10.12.1948 URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
3. Закон України «Про громадянство». *Відомості Верховної Ради України* (ВВР), 2001, № 13, ст.65.
4. Белов Д., Лазорик Є. Інститут біпатризму: досвід зарубіжних країн. URL: <http://www.pap.in.ua>

5. Великоречанін П. О. Особливості здійснення політичних прав особами з множинним громадянством. *Актуальні проблеми держави і права: зб. наук. праць*. 2011. Вип. 61. С. 257–264.

6. Гринь О.Д. Правове регулювання інституту громадянства в Україні. URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/6316/1/10-26.pdf>

7. Шаповал В. М. Конституційне право зарубіжних країн: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2006. 496 с.

8. Про громадянство України: зміни до Закону України. URL: http://nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2831:zmini-do-zakonu-ukrajini-pro-gromadyanstvo-ukrajini-2&catid=71&Itemid=382

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ПРАВ ЛЮДИНИ: ПРОБЛЕМИ ЇХ ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

Кубишин І.І. здобувач ступеня вищої освіти бакалавра 2 курсу Навчально-наукового інституту № 3, Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: старший викладач кафедри конституційного права та прав людини Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук **Сьох К. Я.**

Поточні події в Україні, пов'язані з соціальними та економічними проблемами, веденням війни та змінами в Конституції, вивели нашу судову систему на новий етап, який вимагає подолати складні аспекти правової системи та практики українських судів у сфері захисту прав людини. Ситуація, що знаходиться на території Донбасу, змушує нас шукати відповідні шляхи запобігання порушенням природним (основним) правам людини і, звичайно, права, як першого, так і другого поколінь. Це питання є досить актуальне останніми роками.

Як їх можна вдосконалити? Чи є кращі способи впровадження стандартів прав людини для виконання обов'язків та функцій держави?

Перша відповідь пов'язана з необхідністю та обов'язком захищати права людини відповідно до національних та міжнародно-правових норм чи стандартів, але на території, яку контролює уряд України в межах українських кордонів та правової системи. Друга відповідь пояснюється неможливістю реалізувати вищезазначені принципи через не контрольованість територій Автономної Республіки Крим, міста Севастополя, Луганської та Донецької областей. Це не називається "колізія в законодавстві", яку нелегко вирішити за короткий проміжок часу. Але повинні бути знайдені всі можливості захисту прав людини не лише на території України, яка контролюється урядом, а й тих мешканців, які постійно проживають на захоплених землях.

Україна на законодавчому рівні чітко окреслює всі види прав людини і громадянина, які передбачені міжнародними стандартами та повністю відповідає цим стандартам.

Перш ніж ми почнемо аналізувати основні проблеми, необхідно вказати на головне визначення «права людини», яке може бути визначено, як моральні принципи або норми, що описують певні стандарти поведінки людини, і